

La LIJ a la *Gramàtica del català contemporani*

Pere Martí i Bertran

L'any 2002, tots els mitjans de comunicació del país es van fer ressò de la publicació, per part de l'editorial Empúries, dels tres volums de la *Gramàtica del català contemporani* dirigida pel filòleg i lingüista Joan Solà (Bell-lloc d'Urgell, 1940 - Barcelona, 2010). Tota una fita dels estudis sobre la llengua catalana. Una gran obra, la magnitud de la qual només podem imaginar i valorar fullejant-la, utilitzant-la, buscant-hi dubtes i exemples: gairebé 3500 pàgines de continguts, 31 apartats amb índex i bibliografia específics, gairebé 200 pàgines d'índex de matèries (conceptes, paraules i índex general) i encara una seixantena de pàgines de bibliografia, dividida en dos grans blocs: la bibliografia específica de llengua, formada per més de 1500 títols, i la referida als exemples citats, provinents de gairebé 200 referències, principalment d'escriptors, però també de diaris i revistes diversos. Precisament aquest darrer apartat, el titulat "Referències dels exemples", em va cridar especialment l'atenció, des del primer dia, perquè era una mostra clara de la importància de la literatura i del periodisme en l'estudi del català, i de qualsevol llengua naturalment, però sobretot per l'amplitud de mires de Joan Solà i dels seus col·laboradors, ja que no hi menystenien cap mitjà de comunicació, tot i que hi predominen els exemples provinents dels mitjans escrits, ni cap obra literària, ni pel gènere ni per l'època, incloses les traduccions i la LIJ (Literatura Infantil i Juvenil), massa oblidades encara ara en estudis de tota mena.

Les fonts utilitzades per exemplificar els diversos apartats, com he dit, són molt variades, abracen tot el domini lingüístic, com no podia ser d'altra manera, i n'hi ha de totes les èpoques, tot i que hi predominen les del segle XX, ja que no es tracta ni d'una gramàtica històrica, ni d'una gramàtica normativa, sinó d'una gramàtica descriptiva, dels usos més habituals de la llengua, en registres diversos. Com he apuntat, podem agrupar les dites fonts en dos grans blocs. L'un format pels mitjans de comunicació, sobretot escrits (diaris com l'*Avui*, el *Diari de Girona*, el *Diario de Terrassa*, *El País* o *El Periódico de Catalunya*, al costat de setmanaris i revistes com *El Món*, *Presència*, *El Temps*, *Els Marges*, *Revista de Catalunya*, *Serra d'Or*, *El 9 Nou*, *L'Avenç*, *Límits...*), però també audiovisuals com Catalunya Ràdio o Televisió de Catalunya. L'altre, el més nombrós, format per obres literàries d'allò més diverses, tant pel que fa als gèneres, a la procedència

geogràfica dels escriptors o a l'autoria: hi ha alguns autors amb cinc obres (Joan Fuster) o amb quatre (Quim Monzó, Josep Pla, Mercè Rodoreda i Josep M. de Sagarra), però la majoria n'hi tenen una. Aquests poden ser clàssics, clàssics (Ramon Llull, Ramon Muntaner, Bernat Metge, Ausiàs March, Eduard Escalante o Manuel Milà i Fontanals en poden ser bons exemples), tot i que hi predominen els clàssics del segle XX com Salvador Espriu, Pere Calders, Josep Carner, Raimon Casellas, Narcís Oller, J. S. Pons, J. V. Foix, Pere i Joan Coromines, Francesc Cambó...; i encara més els autors actuals, molts d'ells encara vius: Sergi Belbel, J. M. Benet i Jornet, Jaume Cabré, Narcís Comadira, Isabel-Clara Simó, Pep Coll, M. Mercè Roca, Carme Miquel, Joan F. Mira, Ramon Solsona, Ferrant Torrent, Maria Campillo, Eudald Carbonell... També cal fer esment d'un reduït però selecte nombre de clàssics universals, traduïts per grans noms de la literatura catalana en la majoria dels casos: Homer, Boccaccio, Dante, Dickens i Goethe, a més dels anònims *Contes de Canterbury*. I encara, per tancar aquest apartat, cal esmentar fonts que podríem qualificar d'una mica especials o singulars, com poden ser algunes publicacions del TERMCAT o algun informe econòmic i tot.

Les fonts provinents de la LIJ, com podem suposar, són molt més reduïdes, però adquireixen una gran rellevància, ja que gosaríem dir que per primera vegada s'utilitzen en una obra d'aquestes característiques. Es tracta de sis novel·les pertanyents a set autors diferents, ja que una és escrita a quatre mans: es tracta d'un volum de la sèrie Flanagan, concretament de *Només Flanagan* (Columna, 2000) d'Andreu Martín i Jaume Ribera; una sèrie formada per una dotzena de títols que va tenir un gran èxit entre els joves i ha esdevingut lectura d'instituts de tot el domini lingüístic. Hi trobem dues novel·les juvenils més que també van tenir molts lectors entre els estudiants de Secundària. La primera, *L'americà que estimava Moby Dick* (1985), de Xavier Moret, va ser publicada per l'editorial Tres i Quatre, en una col·lecció molt variada, "El Grill", que va fornir moltes lectures als instituts i que pretenia d'arribar a un públic més ampli que l'estrictament estudiantil. Una història d'amor i d'espies, com l'ha qualificada la crítica i el mateix Moret. La segona, *La nit que van plorar per mi* (1996), de Xavier Hernández i Ventosa, va sortir a la col·lecció juvenil d'Alfaguara – Grup Promotor, i la crítica de seguida en va destacar el treball de llengua i, sobretot, d'adaptació de l'argot juvenil en català que hi havia fet l'autor. Tant és així que el mateix Joan Solà en va parlar a la seva columna del diari

Avui (28-5-1998). No és estrany, doncs, que en tragués exemples per a la seva obra magna. D'autor català, només ens queda una altra novel·la, de la qual s'utilitzen diversos exemples: *En Grisèl aventurer* (2000), publicada també per Alfaguara – Grup Promotor, a la seva col·lecció infantil, obra de qui signa aquest article. Es tracta d'una novel·la iniciàtica que té per protagonista un gat, en Grisèl, conegut dels joves lectors per una novel·la anterior de gran èxit a l'escola Primària, *En Grisèl* (1997). I encara ens queden dues novel·les juvenils més, que hem deixat per al final ja que es tracta de dues traduccions. La primera és un clàssic de la literatura juvenil universal, traduït i adaptat a nombroses llengües: *Les aventures d'en Huckleberry Finn*, de Mark Twain. Tot i que en català en tenim unes quantes traduccions i adaptacions, Solà utilitza la de Joan Fontcuberta, publicada per Edicions de la Magrana l'any 1981. La segona, menys coneguda certament, és *La història particular d'un noi*, de l'estatunidenc Edmund White, traduïda per Carme Geronès i publicada per Destino a la seva col·lecció “L'Àncora”, l'any 1995.

Una anècdota, si ho voleu així, però ben significativa, almenys per a la LIJ catalana, ja que pot ajudar a fer-la sortir de l'anonimat en què es troba, sobretot en ambients acadèmics, però també periodístics, sovint per desconeixement, però també pel fet de ser considerada massa sovint literatura de segona categoria, literatura per a infants i joves.

Publicat a *El 855*, núm. 186 (març-maig 2018), p. 18 / *El Vallenc* (29-6-18), p. 58 / *El 3 de Vuit* (13-7-18), p. 27.